

ג ל י ו נ ר ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ שנת השלש עשרה
יוצא לאור ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

כ"ד

חיי שרה (תשי"ד)

לפרק זה עיינו גם גליונות חיי שרה ת"ח, תשי"א, תשי"ב.
א. סאלה כללית בסימן סעמה אליעזר פסוקים י"ב - י"ד:

השגת הראב"ד

זה שבוס גדול
הוא, שחרי דבר זה
מותו ומותו...
ואיך חשב על צדי-
קים כמותם (-אליעזר
וינותן בן שמואל
בשמואל א' י"ד-)
עברה זו! ואי הוי
אינהו, מפסיה פולסיה
דנורא לאפיה

במב"ם הלכות עכו"ם פרק י"א ד':
אין מנחמים כנזרים, וז"ל "לא תנחשו". כיצד הוא הנחש?
כגון אלו שאומרים: "הואיל ונפלה פתי מפי או נפל מקל
מידי, איני הולך למקום פלוני היום, טאם אלך אין חפצי
נעשים. הואיל ועבר טועל מימיני אני יוצא מפתח ביתי
היום, טאם אצא - יפגעני רמאי". וכן אלו השומעים
צפוף העוף ואומרים: "יהיה כך ולא יהיה כך; טוב לעשות
דבר פלוני ורע לעשות דבר פלוני". וכן המסים סמנים
לעצמו: "אם יארע לי כך וכך, אעשה דבר פלוני, אם לא
יארע, לא אעשה" - כאליעזר עבד אברהם - וכן כל היוצא
בדברים האלו הכל אסור.

ואולם רב המפרשים סבורים כדאב"ד, שלא היה מעשה אליעזר אסור כלל וכלל (ומסתד-
לים אף לבאר דברי הרמב"ם כך).

גור-אריה: ידבר זה נראה לי ברור, שלא היה במעשה אליעזר נחוש כלל.

חסבר, כיצד אפשר לומר על מעשה אליעזר שלא היה נחש, ובמה נבדל
"סימנו" מכל אותם סימנים שמביא הרמב"ם כדוגמא ל"נחשים".

ד"ה אלוקי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואמר דבר לי ואשר נסבע
לי לדעתך אתן את הארץ הזאת, הוא ישלח מלאכו לפניך.

1. רמ"י ד"ה אלוקי השמים
דברי רמ"י אלה מקורם בספרי האזינו י"ג: עד שלא בא אברהם
אבינו לעולם, כביכול לא היה הקב"ה מלך אלא על השמים בלבד,
שנ' (ז') "אלוקי השמים אשר לקחני". אבל משבא אברהם

ג ל י ו נ ר ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ שנת השלש עשרה
יוצא לאור ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

כ"ב - כ"ב

חלוצת (תשי"ד)

עלות כלליות:

כ"ה ויקרא שם הבאר עשק.
מה התמיהה שתמה הרמב"ן על פרקנו?

התוכל לענות לתמיהתו בעזרת הפסוקים הבאים:
שמות כ"ג כ"ה: ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך.
משלי ט"ז ז': ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו.

3. חשבה שלש הדעות הבאות:

דודס החפץ: "וישב יצחק ויחפור את בארות המים" - גדולין הצדיקים
שהם עוסקים בשיטוב העולם.

בד"ק וכל הספורים האלה בחפירות הבארות וקריאת השמות להודיע, כי בארץ
ישראל המוחזקת היו חופר בארות כדרכו ואין פתח בידו, וכן קרא
שקול כדרכו, והיו בני המקום קוראים אותם כן, (וכן אברהם -
כן שכתבנו) וכל זה היה להם לאות ולסימן מה שיעדם האל לתת
הארץ לזרעם.

העמק דבר י"ד ויהי לו מקנה... ויקנאו אותו פלשתים: שורים בגור עין
המלוכה. ומסתמא היו גם בהם עשירים כדרך בני עיר המלוכה -
ועשיר מתקנא בעשיר, וביתר אם הוא יהודי.

ט"ו ד"ה לך מעמנו כי עצמת ממנו... עד שהגיע שאמר המלך: לך מן
הכרם, מקום ישיבת שרי המלוכה וארצו הארץ העשירים, "כי עצמת"

אבינו לעולם, המליכו על השמים ועל הארץ, כענין שנאמר "ואסביעך בה" אל קדו השמים ואלוקי הארץ".
ודברים לומים גם בבראשית רבה של פ' ג' בפרקנו.

(א) הסבר מה כונה המדרש בדבריו:
"הקבה"ו מלך על השמים בלבד"
"משכא אברהם אבינו לעולם"
"אברהם המליכו לקבה"ו...".

(ב) הא ראיה לדברי ד"ס "שהרגלתיו בפי הבריות", היכן מצינו בתורה לך לך שכאמת כבר "היה רגיל בפי הבריות"?

(ג) מה ראה ד"ס להביא דברי המדרש לפ' ז' ולא הביאם - בעקבות המדרש - כבר לפ' ג'?

2. ד"ס ד"ה ואשר נשבע לי: בין הבתרים.
ומקשין: מניין לו לרש"י שכונת המסוק כאן לט"ו י"ח, ודלמא כונתו לי"ב ז', שם הלשון כלשון מסוקנו כאן?
ישב הקושיה!

3. מה ראה אברהם אבינו לחזקיר כאן הלקחותי מארץ מולדתו ומבית אביו - וחלא דוקא כאן עומד לקשור קשרי משפחה אתם?

4. הרכסים לבקעה: כן מנהג לזון הכתוב בהצלחת דרך לומר, שהלך מלאך לפני בעל הדרך.

(א) התוכל להוכיח צדקת פרושו מכתובים אחרים?
(ב) היש להביא סיוע או סתירה משמות ל"ג ב' "ושלחתי לפניך מלאך" לפרוש בעל דכסים לבקעה?

ג. ס' וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדוניו וישבע לו...
והשוה ביוסף בראשית מ"ו כ"ט... ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו: אם בא מצאתי חן בעיניך שים בא ידך תחת ירכי.
מ"ו ל... ויאמר: אנכי אעשה כדברך.

מדרש ילמדנו: אמר ר"י: העבד עשה כעבודתו ובן חורין עשה כחירותו, העבד: "וישם העבד ידו תחת ירך אברהם אדוניו וישבע לו", ובן חורין: "ויאמר אנכי אעשה כדברך".
הסבר, מהו רעיון המדרש הזה, מהו ההבדל בין בן חורין אמתי לבין עבד (גם מי שנמשו נפש בן חורין ומי שנמשו נפש עבד).

וזה כפוצים בעיניהם, והמלך אינו יכול לסבול צרת לב בני ארצו האפרתים, על כן חנני מוכרח להפך בריתי עם אברהם, שיהיה זכות לזרעו לגור בארצו במקום אשר ירצה כשאר אזרחי הארץ. וספר הכתוב, כי כך יקרה בגלות, שיהיו גודרים בעדנו שלא לגור בכל מנות הארץ.

- י"ח ד"ה וישב יצחק ויחפור... ומוזה למדנו דרך הגלות, שהקב"ה מחסך מחשבות ומה שנראה לנו שמכעין לנו, כמה פעמים הוא בא לסוכה אחר זמן - כאשר יבוא עוד.

- כ' ד"ה ויחפרו בנחל וימצאו שם באר מים חיים ויירבו רועי גדר! כי א אמרו, שהם נמשכים מהנחל, ושרי המלוכה היה להם מקום להעלים עין, מחמת שנאה בלב.

- כ"א ויקרא שמה ששנה: אחר שראו שעלה נידם לגזול הבאר בטענה גדולה, הוסיפו לגזול בלי טענה, רק עמדו לשטן, גם עם העלימו. השרים עין.

- כ"ב ויעתק משם... הרחיב ה' לנו ומרינו: וכל זה סימן לזמן הגלות שהגירושין גורמין כמה דברים: זה נגזל בטענת "כולה שלי", וזה נגזל גם שלא בטענה - וזה מצליח במקום גרושו יותר מכאשר היה.

(א) מהו הרעיון העיקרי שהאו כל אחד משלשת החכמים הנ"ל בפרקנו?

(ב) הסבר, כיצד משתקפת חקופתו של בעל העמק דבר (הנצי"ב מלוצ'ין מחצית השנייה של המאה ה-19) בפרושו.

(ג) מהו הקשי שבמסוק כ"א שרצה, לתרץ?

(ד) במה דומה בעל העמק דבר כאן בדרך פרושו לפרוש הרמב"ן. למסוק כ' ובמה הוא שונה ממנו? וכן לפרוש הרמב"ן בראשית ל"ב ד"ה וישלח יעקב ד"ה אל עשו אחיו; ט' ד"ה והיה המחנה, ובמה הוא שונה בדרך פרושו ממנו?

תשובות ושאלות לחלוקה לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים